

11.10.2024

Barneombudets høringsinnspill til Prop. 1 S (2024-2025) – kapitler fordelt til arbeids- og sosialkomiteen

Barneombudet ber regjeringen og de politiske partiene på Stortinget om å generelt ha et større barneperspektiv i arbeidet med statsbudsjettet. Plikten til å vurdere barnets beste er grunnlovsfestet, og gjelder også ved budsjettarbeid. Vi ber også Stortingets komiteer om å se saker som gjelder barns oppvekst i sammenheng og tenke helhetlig i budsjettarbeidet.

Det er godt dokumentert at investering i barns oppvekst og utvikling vil spare samfunnet for betydelige menneskelige og økonomiske kostnader.ⁱ Vi oppfordrer derfor komiteen til å styrke det forebyggende arbeidet i tråd med regjeringens ambisjon i Perspektivmeldingen 2024.

Merknader til Prop. 1 S (2024-2025) om tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering i kap. 621

Barneombudet anbefaler at komiteen:

- Anmoder regjeringen om å øke statens veiledende satser for økonomisk sosialhjelp til et forsvarlig nivå.
- Sikrer at Nav-kontorene oppfyller barns rettigheter gjennom
 - a) anmodning om at regjeringen fremmer forslag til Stortinget om å lovfeste barnets beste og barns rett til å bli hørt i sosialtjenesteloven, og
 - b) anmodning om at Arbeids- og velferdsdirektoratet utarbeider veiledningsmaterieell om hvordan barns rettigheter skal ivaretas i praksis i de sosiale tjenestene.

Stortinget må anmode regjeringen om å øke statens veiledende satser for sosialhjelp

Å vokse opp i en fattig familie kan ha omfattende konsekvenser for barn og unge. Foreldre har i utgangspunktet hovedansvaret for å sikre barns rett til økonomisk og sosial trygghet, men staten har en plikt til å tilrettelegge for at foreldre kan virkeliggjøre rettigheten. Da Stortinget i 2014 valgte å grunnlovsfeste barns rett til å vokse opp i økonomisk og sosial trygghet, uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen at Grunnloven § 104 tredje ledd skal leses som et vern mot blant annet «*langvarige skadevirkninger som kan ramme barn i fattigdom*».ⁱⁱ For at dette vernet skal være reelt for de over 100 000 barna og ungdommene i Norge som vokser opp i en familie med vedvarende lavinntekt, må Stortinget være seg sitt ansvar bevisst og sikre at barnefamilier avhengig av økonomisk sosialhjelp får nok penger til å kunne dekke barnas grunnleggende behov.

Forbruksforskningsinstituttet (SIFO) har på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet utredet de statlige veiledende satsene for sosialhjelp og blant annet konkludert med at dagens satser ikke muliggjør et forsvarlig livsopphold.ⁱⁱⁱ De viser til at satsene ikke er forenlige med å kunne

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889
Youngstorget,
0028 Oslo

spise seg mett hver dag. Departementet har i forslaget til statsbudsjett uttalt at «*Rapporten må vurderast i ein breiare samanheng, der ein bl.a. vurderer korleis nivået på satsane kan påverke overgang til arbeid, og dessutan forholdet til andre ytingar. Departementet tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med ei slik vurdering i Prop. 1 S for 2026.*»^{iv}

Barneombudet mener Stortinget ikke kan være kjent med SIFOs konklusjon, uten å øke satsene. Barna dette gjelder kan ikke vente til neste års budsjett. Vi oppfordrer derfor arbeids- og sosialkomiteen om å anmode regjeringen om å øke statens veiledende satser for økonomisk sosialhjelp til et forsvarlig nivå.

Barneperspektivet i Nav må styrkes

I 2023 forsørget over 25 prosent av sosialhjelpsmottagerne barn.^v Sosialtjenesteloven, som skal være samfunnet siste sikkerhetsnett, fungerer imidlertid ikke etter hensikten for barn og unge. En rekke undersøkelser har over tid vist at det er stor risiko for svikt i oppfølgingen av barns behov og rettigheter i Nav.^{vi} Helsetilsynets landsomfattende tilsyn i 2022-2023 om hvordan Nav-kontorene ivaretar barns behov når foreldre søker økonomisk sosialhjelp avdekket lovbrudd ved 58 av 68 Nav-kontor.^{vii} Tilsvarende funn ble gjort i 2012.^{viii} Det pågående tilsynet med hvordan økonomisk rådgivning til personer i en vanskelig livssituasjon forvaltes av Nav-kontorene, viser også manglende fokus på barn og unge.^{ix}

Barneombudet mener dette er en uholdbar situasjon. Barn og unge i familier som mottar sosiale tjenester risikerer å ikke få sine grunnleggende behov ivaretatt. Manglende barneperspektiv kan blant annet føre til at kostnader til forsørgelse av barn ikke blir kartlagt og at Nav-kontorenes oppfølging blir mindre treffsikker. Dette kan også føre til at utgiftene til sosialhjelp på sikt vil øke ytterligere.

Regjeringen har i statsbudsjettet foreslått å videreføre midler til kompetanse- og kvalitetsutvikling i de sosiale tjenestene i kommunene, og fremhevet at viktige innsatsområder i 2025 skal være tiltak som støtter opp under kravene i loven om individuelle vurderinger og barne- og familieperspektivet.^x Barneombudet ber komiteen påse at regjeringen prioriterer dette arbeidet. Vi mener to virkemidler er nødvendige for å bedre dagens situasjon:

Hensynet til barnets beste og barnets rett til å bli hørt må lovfestes i sosialtjenesteloven

Barneombudet mener Stortinget må anmode regjeringen om å fremme forslag om lovfesting av hensynet til barnets beste og barns rett til å bli hørt i sosialtjenesteloven. Lovfesting vil ikke endre rettstilstanden, men bidra til bedre etterlevelse av allerede gjeldende saksbehandlingsregler. Det er et viktig virkemiddel for å styrke barns rettsstilling i Nav. Det vil skape økt bevissthet blant Nav-ansatte om at kartlegging og vurdering av barns behov er viktig for at Nav skal lykkes med sitt samfunnsoppdrag.

Arbeids- og velferdsdirektoratet må utarbeide veiledningsmateriell om hvordan barns rettigheter skal ivaretas i de sosiale tjenestene

Arbeids- og velferdsdirektoratet lanserte i mars 2024 en ny veileder om barnets beste i Nav. Veilederen gjelder hele arbeids- og velferdsforvaltningen og inneholder ikke spesifikk veiledning

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

for de sosiale tjenestene. Barneombudet er av den oppfatning at det er behov for ytterligere veiledningsmaterieil og/eller opplæringstiltak om hvordan barns rettigheter skal ivaretas i saksbehandlingen og oppfølgingen av sosialhjelpsmottakere som forsørger barn. Vi vil derfor oppfordre Stortinget til å anmode regjeringen om å prioritere dette.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:

Inger Aasgaard, inger.aasgaard@barneombudet.no, tlf. 40 86 74 75

ⁱ The Heckman Curve - <https://heckmanequation.org/resource/the-heckman-curve/>

ⁱⁱ Innst. 186 S (2013-2014)

ⁱⁱⁱ Skuland, S.E. m.fl. (2024). «Utredning av kunnskapsgrunlaget for sosialhjelpssatser», Forbruksforskningsinstituttet SIFO Rapport 5-2024

^{iv} Prop. 1 S (2024-2025) Arbeids- og inkluderingsdepartementet s. 128

^v Prop. 1 S (2024-2025) Arbeids- og inkluderingsdepartementet s. 61

^{vi} Se f.eks. Helsetilsynets rapport 2/2013; Riksrevisjonen Dok 3:11 (2013-2014); Helsetilsynet rapport 4/2022

^{vii} Helsetilsynets rapport 6/2024

^{viii} Helsetilsynets rapport 2/2013

^{ix} [Tilsynsrapporter – søkeside | Helsetilsynet](#)

^x Prop. 1 S (2024-2025) Arbeids- og inkluderingsdepartementet s. 158

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo